

Jávor

színpadi játék egy részben

Jávor Pál naplója és levelei alapján írta

Pozsgai Zsolt

Szereplők:

Jávor Pál, 44 éves, magyar színész

Magnellioscope, a videofelvevő őse, bizonyos Egyed Zoltán színházi kritikus találmánya.

Történik:

1945, július 15. Jávor Pál pasaréti házának pincéjében

Már a nézők gyülekezése alatt Jávor nagy munkában van. Rakja össze a Magnellioscope-ot. Furcsa szerkezet ez, ismerős alkatrészekből áll, mintha félig kerékpár, félig régi filmfelvevő, pár konyhai edény és szerszám. Jávor egy papírlapról nézi le, hogyan kell összerakni, igyekszik jól csinálni. Aztán az előadás kezdetére elkészül vele, láthatóan ennek nagyon örül. Bekapcsolja a gépet. Először nagyot durran, fekete füstöt lövell ki magából, Jávor meg is ijed, körülnéz, de senki sem hallotta meg. Megnyugszik. Megnézi még egyszer a műszaki rajzot, állít a gépen, most már jó, erős lámpa gyullad ki a gépben, és halkan, nagyon halkan zizegni kezd. Jávor elégedetten áll elé. Kifogástalan az ing, a nyakkendő, mintha ünnepet akarna felmondani.

JÁVOR

Így. Én vagyok az, Olga! A férjed. Remélem, majd látsz engem...meg fogsz lepődni, hiszen erről még nem beszéltem neked, még semmiről sem beszéltem neked..amibe most itt szembeszólok, az egy felvevőgép..de nem olyan, mint a filmgyárban, ez valami mágneses felvevő...azt mondta nekem Egyed Zoli, ez lesz majd az új technika, valahogy hívják majd, neve még nincs, csak egy idéetlen meghatározás: ez egy magnellioscope. Ezt mondta Zoli. Zolit ismered, ő..volt a legjobb magyar színházi kritikus, és velem jött, látod, velem volt végig a borzalmak idején, végig együtt ebben az egészben, amit most el akarok mondani neked, de a végére figyelj, a végét már nagyon kitaláltam, de talán addig is eljutok.....pedig semmit sem kívántam kevésbé, mint egy színházi kritikussal együtt lennie a számkivetettségben...pont egy kritikus...ő bízta rám ezt a titkot, ő miatta láthatsz most engem, ha igaz, ha működik egyáltalán, működni működik, hiszen zizeg és világít, de hogy látsz-e majd rajta...Most telefonáltak át Koppányék, hogy Zoli meghalt a kórházban..hát gondoltam, összerakom ezt a mifenét.Neked. neked rakom össze, neked és érte. Zoliért. Aki mindig azt mondta, kritikusként semmit sem hagy maga után, de van egy fiatalkori találmánya, ezt bízta rám, és megígértette velem, hogy összerakom

egyszer, és kipróbálom. Zoli meghalt, ő már kint is..már ott is nagyon beteg volt...én ápoltam! El tudod képzelni? Aggódva hajoltam este egy színházi kritikus fölé...hát ez a háború, Olga. Zoli egy rohamában elárulta, hogy végül is nagyon élvezte, amikor a színpadon játszottam, sőt, a filmjeimen is titokban nevetett, és álruhában többször megnézett egy-egy filmet..ezt a magnellioscopét és azért találta föl, hogy otthon nézhesse őket, ne kelljen a moziba menni, felismerik, és meglátják, hogy jól érzi magát egy filmen..az neki a vég maga. Hát vegyen föl engem először ez a masina, majd átküldjük Zolinak abba az égi társaságba, ahol már írja a feljegyzéseit az angyalok karának énekéről, szigorú arccal, szkeptikusan, és a felhők táncában megírja majd, hogy az a kis bárány ott a végén tehetséges, kár hogy nem tudja a lakáscímét...Zoliért, neked. Csak neked. Amíg a piacon vagy, hiszen már lehet kapni ezt-azt, magad mondtad, és a cselédek nélkül csinálsz nekem jó ebédet..addig van egy kis időm...ezt is hamar összeraktam, Zoli nagyon kitalálta ezt az egészet...

Tegnap megjöttem, és nem tudtam neked mit mondani. Nem tudtam mit mondani, csak sírtál..és sírtam. Este a kandalló előtt fogtam a kezed, néztük a tüzet, és te megértetted, még nem tudok mit mondani, még nem tudom szavakkal összefoglalni ezt a nyolc hónapot, amit tőled távol töltöttem, Olga...Meg fogod érteni, miért nem. De akkor mondd el majd nekem is, ha megértetted, mert én nem! Én nem értettem, miért nem tudtam neked mesélni eddig, miért kell ebbe a világító vacakba, de majd elmondod te nekem, jó?

Iszonyú nehéz volt, ha tudnád....

Nem tudom, ez a masina meddig veszi, amit mondok, Zoli szerint ráfér egy tekericsnyi film anyaga, akkor tehát sietnem kell. Neki, ennek a múzolinak

mondom el, amit neked tegnap nem tudtam. De csak rendesen. Sorban. csak elmondom mi volt. Nem színezem, azt nem szereted. Elmondom, és kész.

Október van, 1944-ben, tiszakertvárosi házamban vagyok, erdő vesz körül, s valami álmos, nyomasztó csend. Egy százéves fát nézek, pókok hintáznak rajta, ereszkednek le és fel, mint tébolyult kötél táncosok. Októbert írunk, de a nap melegen süt s a melegség beburkolja ezt a csöndes világot. Elszigeteli a valóságtól, a háborútól. Egyszer csak elsüllyed ez a boldog sziget, a szomszédból átrohan ez lengyel, aki náluk bujkál, Baka Gyuszi küldte át, hallottam-e a rádióban a kormányzói beszédet?...mire átérek, már csak indulók...Baka Gyuszi elmondja a kormányzói beszéd lényegét...a puccsról, Szálasiék puccsáról, és az első intézkedésekről... azonnal haza kell mennem, hozzád, hozzátok..azonnal...biciklin nyargalunk pasaréti lakásom felé, közelebb kell jutnom hozzád...mellöttünk Tigris-páncélosok recsegnek el , derékba tört fákat is látunk, a sarkon katonai kocsik áll, körülötte karszalagos, furcsán félreecsapott kalapú, géppisztolyos emberek, nyilasok. Az autóban Kovasich László főhadnagy...Pali, hová mégy? Haza. Menj, de maradj is otthon. A Pasaréti út sarkán, a 10 és 12-es ház előtt már egész tömeg nyüzsög. Egy pap puskát osztogat...érezem, hogy baj lesz, a tizenkettes ház udvarán keresztül akarok átjutni a kordonon, de egy ór rám ordít: A Jávor van itt! Egész falca rohan utánam...hol lehetsz most, mi történhetett veled, veletek...Egy vadképű zöldinges derekamhoz nyomott revolverrel leterel a tízes számú ház mosókonyhájába...bokáig érő vízben topogok, sokan vagyunk, a házmester rám néz, de úgy tesz, mint aki nem ismer...MI TÖRTÉNIK ITT?! Belatiny,a Nemzeti Bank igazgatója, Zilahy-Sebessa Külügyminisztériumból, Krúdy képviselő, egy részeg villamoskalauz, és páran...hallgatunk, csak a villamoskalauz kezd néha önmagával vitatkozni, valami megállót emleget, le akar szállni, de nem engedi, önmagának sem nyitja ki az ajtókat, csönget magában, megy tovább, szuffog a szájával, ahogy megindul a villamos, a

bankigazgató csendben sír a sarokban, őt már megverhette valaki, a villamoskalauz közeledik felé, kirakja a lámpáját, jobbra kerül, balra kerül...HOL VAGYOK?! Valaki kopog, vécére akar menni,de az őr bekiabál: Kuss, csináld össze magad! Odakint puskaropogás...üvöltések..Olga, istenem, Olga, mi lehet veled...én velem nem tehetnek semmit, engem talán véd a népszerűségem...és engem a származásom miatt sem..engem semmi miatt sem!!!! De te...Landesmann Olga...te élsz még egyáltalán? Villanások, zaj, robaj, kézigránát..számadást kezdek csinálni magammal...miért éltem? miért akarnak megölni? mi van a családommal? Itt laknak a közelben és nem tudom értesíteni őket...az őszi este teljesen betakarja a mosókonyhát, teljes sötétben vagyunk, a villamoskalauz jelenti, az Oktogonhoz ért, siessünk, szálljunk fel, mert csukja az ajtókat, kint hangok: Kitartás! Éljen Szálasi!..bejön Barcsay csendőralezredes, ismertem..a tábornoka születésnapján énekeltem el a kedvenc nótáját..ő jött be, hála isten, ő..Barcsay...de nem lép hozzám...csak Baka Gyuszitól kérdezi rám mutatva: ismeri? A barátja? Majd hozzám lép: Önnel, Jávor künsztler, lesz még egy kis beszélni valóm.

Hát nem! Nem kezdek el könyörögni neki, nem hivatkozom barátságára, a színházjegyekre, kevés ember ő hozzám, nagyon kevés ember ő, hát csak gögösen nézek vele vissza, égetem a tekintettel a szemét, pörkölődik a szemhéja, fehéredik a szemárok, kiég a szeme ebben a nézésben, beég az agyába, elfordul, kifelé...némán várunk a vízben, a rothadt krumplidombon. Örök visznek át a tizenkettes ház légóhelyiségébe, amíg átérünk a nyilasok átkoznak bennünket, az ácsorgó csöcselék röhög...Akinek nem tetszik a képe, és épp arra jár, azt behozzák...ifjú Szakasitsot is kísérik egy fiatal nővel, a nőn alig van ruha, ingemet levetem, hálás érte, magára csavarja, közben súg: “Melyik sejtben van? Szűcs Lacit is lefogták?”. Nem tudok felelni, mert az őr üvölt, nem beszélhetünk. Állandóan vadabb és vadabb külsejű nyilasok jönnek be állig felfegyverkezve. Hajnalban ismét megjelenik Barcsay, most már ráüvöltök: “miért hoztatok be?!” “Meg fogja tudni, Jávor künsztler...”

Soha sem tudtam meg.

Valaki megkérdezi: nem kapunk enni? Elviszik. halljuk, ahogy kint verik, halljuk az üvöltését. Behoznak egy magas , vékony urat és egy kis asszonykát, a férfi orrából, szájából ömlik a vér, a kisasszonyka olyan, mint egy riadt galamb...”Ezeket miért hozták be?” kérdezi egy őr a másikat. “Büdös zsidók. A házmaster jelentette, hogy a rádió-duma után levették a sárga csillagot. Hát most majd megmutatják nekik, hogy mi a sárga csillag..” A férfit rögtön el is viszik, a kis nyomorult asszonyka mereven néz engem, mintha át akarna látni rajtam, majd hirtelen feláll, sűg valamit az egyik őrnek, az őr átadja egy másiknak, és kimennek. Kis idő múlva ordibálás, kiabálás...beront az őr, én állok legközelebb kirángat, és az ócska WC felé visz:”Te hozd ki onnan! Üvölt rám.és belök a WC-be...ott fekszik a kis asszonyka, hab a szája szélén..megmérgezte magát..később azt mondták...de lesték őt, nehogy valamit csináljon, ezért úgy tett, mint aki a szükségét végzi..láttam ezt a kis nőt már az utcán többször is...sietett apró lábaival, szégyenlősen hajtva félre a fejét, de mosolyogva...halott..itt fekszik előttem, és halott...női valóját megszégyenítő helyzetben félig meztelenül, nyomorultul, szeme kidagadt, az erei...rám üvöltenek hátulról, iszonyú erő kell ehhez, OLga, iszonyú erő, hogy felfogjam karomba ezt az élettelen testet, megpróbálom eltakarni a szégyenét, nem hagyják, kutyakorbácsos nyilasok jönnek hordággal, viszik el el...Ezt nem mesélhettem el neked tegnap este, ezt csak Zoli találmányába, erre a mágnesmicsodára..mert ez bírja, Olga, látod, ez bírja, ez nem áll le, ez felfog mindent...

Egy asszony enni hoz, két szelet kenyeret, gyorsan megkérdezem tőle, hol vagy, nem látott-e téged...Azt mondja, elmentetek az utolsó pillanatban, szóval ki tudatok szökni a házból még idejében, jól van, jól van, jól van. Aztán az őr, egy

papírdarabbal “Ami erre van írva rája, azt kétóránkénti időszakban, reggel hattól este tíz óráig bezárással el kell mondania az őrség előtt” és lemutat a szemben levő ház kapujában levő nyilas díszőrségre...Ez van a cédulán:” Én, Jávor Pál, fajtámmal és nemzetemmel szemben gyalázatosan viselkedtem, amiért most áldozatot hozó testvéremnél tisztelettel jelentkezem” Az őr átkísér, harapnom kellene, ütnöm kellene, de rátok gondolok, ha ezt elmondom, jó, két óránként, jó, rendben van, talán benneteket nem keresnek, vagy ha keresnek is, nem miattam, bosszú miatt keresnek, hát elmondom, jó: Én, Jávor Pál, fajtámmal és nemzetemmel....A nyilas rám ordít, nem tetszik neki a szövegmondásom..”Színésziesen, hallj-e, színésziesen, hogy értsük!” Ordítani kezdem: Én, Jávor Pál, fajtámmal és nemzetemmel szemben..., ó mennyire benne vagy te ebben az ordításban, Olga, Landesmann Olga...mennyire benne vagy...a házból röhögő pofák..köztük Kevitzky százados, aki a Hunnia Filmgyárba volt beosztva, mint katonai megfigyelő, most nyilas karszalaggal a karján, nyilas leventék társaságában, együtt kiáltják ki: hangosabban! Én, Jávor Pál, fajtámmal és nemzetemmel szemben..oldalt nézek, ott áll Malcsiner Béla, a zeneszerző, Karády jóbarátja, néz rá, komoly, aggódó arccal, felé is azt üvöltöm: Én, Jávor Pál, fajtámmal és nemzetemmel szemben.... Malcsiner elrohan, fut a fogaskerekű felé, elesik, bele a sárba..ezt mondd el Karádynak, láttál itt szerepelni, kicsit nógatnak, még meg is zenésíthetnéd ezt a szöveget, még elé is énekelhetném nekik, el én!

/Énekelve folytatja/

Én, Jávor Pál, jelentem
 Fajtámmal és nemzetemmel
 Szemben gyalázatosan,
 gyalázatosan viselkedtem
 amiér most itten,
 áldozatokat hozó
 testvéremnél tisztelettel

jelentkezem!

Már üvöltök, már hallom magam, valóban énekelem a sorokat, Malcsiner fekszik a sárban, tömeg verődik össze, a korbácsos őr megüt, a tömeg felordít az örömtől, az őr még egyszer üt, a tömeg nagyon élvezi, láthatja, még a Jávort is lehet verni, no lám, még őt is lehet ütni, nagyokat nevetnek, a gúnyos hangok fürgetegén át visszavisznek a manzárdba..de két óránként jönnek, és megint, és újra...

Reggel Balcsay bejön a szobámba. Felkelnék a kis ágyról, de nem tudok, csak nézem őt, agyamban zakatol az éjszakai ének: Én, Jávor Pál, fajtámmal, nemzetemmel szemben...Belerúg az ágyba. "Holnap reggel elviszik. Nem kell sok dolgot vinni magával. Úgyse lesz szüksége rá." Hová?!!!! Nem válaszol. Nem zavar ez a magázódás. Tetszik nekem. Tetszik, hogy nem tegez már, mert ez azt mutatja, nincs közöm hozzá, nem kell közösséget vállalnom vele..most már hálás is vagyok, hogy nem próbált meg barátként viselkedni, patkánnyal ne barátkozzunk, megharap az, csatornaszaga van annak, a harapásának is. Jó ez így. Elvisznek? Hova? Miért?

Barcsay a ház előtt sétál. Odalépek hozzá, az őr engedi. "Kérem, engedje meg, hogy taxin mehessek. ne kelljen géppisztolyos kísérettel járni az utcán. Engem mindenki ismer Pesten, csak önökre vetne rossz fényt, ha így látnak az emberek. Gúnyosan visszanevet" Ki küldene magának kocsit?" "Akad valaki".

Visszamegyek a házba, felhívom a szürketaxinál Lenkeyné. "Lenkeyné, a házamban tartanak fogva. és most elvisznek valahová, valami börtönbe, vagy bíróságra. maga küldte nekem mindég a taxit. Ha most maga küld ismét, lehet, hogy veszélybe kerül. Hát mondja. Küldi-e." "Negyedórán belül ott a taxi, művész úr" mondja remegő hangon. Megjön a kocsi, Barcsay kiadja a parancsot, a Fő utca 3-ba kell mennünk. Odamegyünk. Házon tábla:"Mozdonyvezetők Nyugdíjegyületének Székháza" Nem tudnak rólam semmit, Barcsay rosszul adta a címet, nem baj, én nem szólok, visszamegyünk, hadd örüljön nekem

Barcsay. “Mindent elviselek, de nem kívánok a mozdonyvezetők nyugdíjpénztárának tagja lenni. Inkább öljetek meg!” Barcsay örvény, dührohamot kap, újra visznek, most már a Külügyminisztériumba, Bagossy testvérhez. Meghatalmazott miniszter. Meghökken, amikor meglát. “Mit keres ön itt?” kérdezi tőlem. Tőlem!!! Ej, Kabos Gyuszi, ha most itt lennél, micsoda jelenetet kerekíthetnél ebből az egészből. “Mit keresel itt, kérlek” “Behoztatok, kérlek, halottak között, kérlek, vertetek, kérlek. És te kérdezed, mit keresek itt, kérlek? Én, hát. Mit keresel itt, kérlek? Ha te sem tudod, kérlek, kérdezz meg valakit, kérlek! De hát kérdezek, téged kérdezlek, mit keresel itt, kérlek....Azt kellene megkérdeznem tőle, ő mit keres itt, meghatalmazott miniszterként, karszalaggal... Bezárnak egy szobába, míg Bagossy megtudja, miért hoztak ide. Egy ór van mellettem,. ül, nem is néz rám, de zavarban van, az biztos. Talán hozzá fordulhatok..csupa piszok a körmöm, mosdani kellene, így, két nap után...”Kérem, testvér úr, ki szeretnék menni a mellékhelyiségbe”. Rám néz, mi ez a szemében? Szánalom? Gyengeség? Szeretet? “Nézze, kérem, maga nem testvér, hanem művész úr, tehát ne szólítson testvérnek.” “Hanem hogyan?” “Hívjon egyszerűen főnök úrnak”. Rendben van. A mosdó tükrebe nézek, és nem a saját arcomat látom..a tiedet, Olga...te vagy az arcom helyett, istenem, mi lehet veled, veletek? Miféle pincében, mosdóban vagy éppen? A szobámba hozzák Papp Álmos külügyi titkárt. Ezt, hogy ő az, onnan tudom, hogy az ör megmondta..hiszen megverték, nagyon..nem ismerhettem meg....szétrúghatták a fejét...sohasem hittem volna, hogy egy emberi fej így meg tudjon dagadni...szegény Álmos, igazi hívem és rajongóm...Ilyen fejjel marslakó is lehetne, a szeme a homloka fölött, az arca és orra együtt, nem lehet tudni, hol veszi a levegőt, és hol inná a vizet, ha kaphatna, az ablakhoz kísérem, hadd lássa magát, iszonyú fájdalma lehet, de most kacag, meglátja magát és kacag, nevet, együtt nevetünk, az ör nem mer szólni, aztán Álmos átkarol táncolni kezd velem, táncolunk, ropjuk a csárdást, közben nézi magát az ablak tükreben, és nevet, felhőtlen boldogságban, az ör most már látja, nem veszi észre senki,

tapsolni kezd, így, látod, így tettünk, velem együtt Álmos, átfogja a derekam, ropjuk a magyar csárdást, Álmos nevet, de csak a hangot hallom, hiszen a szája felismerhetetlen, a tarkója körül lehet, onnan nevet ki vele, az őt tapsolni kezd, feláll, megtapsolja a mutatványt. Álmos elfárad, leesik a szőnyegre, lefektetem. nagyokat szuszog. Elaludt ily hirtelen....

Másnap ez az egész szoba kihallgatási teremmé alakul át, az asztalnál Gubós testvér székel, nagy rozmárbajuszával. Jönnek mennek az emberek, fogvatartások, kegyes elengedések. Engem mindig, két kihallgatás közt magához hivat, megkérdezi, merre van a feleségem, merre vagy, Olga. Boldogan mondom neki, hogy nem tudom..hiszen ha ő ezt kérdezi..akkor talán biztonságban vagy, biztonságban vagytok. Félreérti a mosolyomat, felugrik, mint egy cirkuszi mutatványos, felemeli roppant nagy csizmás lábát, és arcomba rúg, hátraesek a széken..még mosolyogok, mert nem hiszem el, nem hiszem el ezt az egészet...fülembé rúg, érzem, ahogy vér folyik ki a fülemben...üvölt vele, de nem válaszolhatok, hála istennek, nem tudom, hol vagy, Olga..látja, valóban nem tudom, de azért megkérdezi mindig újra. “Nem is fogja már látni többé” veti oda mérgesen.

Szaporodunk. Van köztünk egy ember, aki német nyelvű Heinét olvas, ezt félóránként agyba-főbe verik a könyv miatt, de a könyvet utána mindig a markába nyomják utána, hogy legyen megint ok miért elpüfölni. Heinével mi a bajuk? Közben lépcsőházban megölnek egy fiatal fiút, állítólag megtámadta az őrséget, a ház előtt is találnak egy hullát, de rejtély marad, hogy ki lehetett. Egyenként levezetnek minket, meg kell nézni, nyilatkozni. Nem ismerem. Lázadó. Azzal lázad, hogy nem él. Hogy ismeretlen. Micsoda forradalma van ennek a hullának! Vallatni, verni nem lehet, de itt van. Itt van, és halálosan kérdez, halálosan vádol. Az egyik őt ütni kezdi a holtestet. Bagossi állítja le a botrányt. A vét szegény Papp Álmossal mosatják fel, dolgoztatják, közben

röhögnek rajta. Szegény Papp Álmos, nem lesz már ennek arca soha... Éjjel is sokan vagyunk..a földön alszik Bethlen Margit, Hatvani Ferencné, és sokan...behozták velük ékszereiket is, azok mind Gubós testvér előtt tornyosultak az asztalon. Most, éjjel, iszonyú bűz van, szanaszét hevernek az emberek, álmodnak. Én nem tudok aludni, Iván Pál főnök úr vigyáz ránk, jó percében van, beszélgetünk. Elmondja, hogy ő meggyőződéses nemzetszocialista, hat évet ült Szegeden az eszméért, de nem szeret goromba lenni, utálja a brutalitást. Széchényit, Telekit idézi a zsidókról. Magyarázza nekem Mózes törvényeiről miféle véleménnyel van. áttüzesedik az arca, ahogy mondja. Később, Sopronkőhidán láttam őt újra...felakasztották a hátsó udvaron. A társai akasztották fel.

November 28-án megjelenik egy körjegyző. Azt mondja, Jávor Pálnak hívják, örül a névhasznalásnak, és azt mondja, nincs vád ellenem, rövidesen mehetek haza. Kezet fogunk. Örülök, hogy megismerhettem, Jávor úr, mondom neki. Részemről a szerencse, Jávor úr, mondja nekem, és megölel. “Hát akkor menjünk” mondja, átölelve, kísér ki Jávor Pál körjegyző. Megyünk a hallon át, jobbra-balra fekszenek emberek, hajnal van, az ajtóhoz megy, kinyitja, int nekem kedvesen, kilép, én utána mennék..de egy lövést hallok...Jávor Pál a földön. Halott. Néz rám üveges szemeivel. Az örök beszélgetéséből tudom, ez a Jávor elmebeteg. Megzavarodott, mióta behozták. “Testvérnek” hiszi magát. Intézkedik. Most lelőtték. Szökni próbált. Állok a bezárt ajtó mögött. Egy pillanatra elhittem, hogy látlak, hogy vége ennek az egész lidércnyomásnak...

Rendőr jön, készülünk, visznek bennünket. Optimizmusunk halálfélelemmé változik. Kilenckor megjelenik egy nagy autóbusz, félig tele részeg katonai foglárokkal és sápadt politikai foglyokkal. Szentpéteri detektívfelügyelő lép hozzám. Valamit motyog arról, hogy megdöbbenéssel vette tudomásul a letartóztatásomat. “Sajnos, nem segíthetek rajtad, ahogy szeretnék, de

megpróbálom tőlem telhetőleg az időt, amíg fogoly leszel, elviselhetővé tenni. Különben rendes társaságban lesz részed.” Ámulva nézek rá. Miről beszél? Fogolyként visznek...hová? “Sopronkőhidára” Mondja. Hiszen...Jávor Pál halott, a reggel lőtték le...ott feküdt...ő az igazi Jávor Pál, motyogom, Szentpéteri ellép tőlem. És visznek. Az autóbussznak ablaka van. nem hittem volna, hogy ezt még dühösen fogom számon kérni egy busztól. Mert így látnom kellett mindent, amíg utaztunk. zsíros, koszlott arcomat az üvegnek nyomva, láttam az utat. A visszavonulóban levő és megroncsolódott német hadsereg feltámadt durva ösztöneinek nyomait találjuk. Sorra fosztogatnak minden házat, átrohannak szelíd otthonokon, békés családok közé toppannak be sáros, mocskos csizmáikkal, a dombos falusi udvart veri az őszi eső a sárrá szétfolyó lén át cipelik a dagadtra tömött dunyhákat és a szegény sifonból kiráncigált, gondosan vasalt, jó szagú fehérneműt. Aztán elszórják az udvar sarkában, ahol az ijedtségtől félőrült kis parasztgyerek sír, kislány lehet, remegő kezét a szájába dugja, rágja kis öklét, belerúg egy csizma, a gyerek eldől, remeg a sárban tovább, már nem sír, már csak remegi sárba kis arcát, még megfullad szegény, tenni kell valamit, de a buszt megy tovább. Vacogva, dideregve érünk el hajnalban a sopronkőhidai fegyház kapujához, ahol szomorú helyzetünk ellenére is mulatnunk kell, mert nem akarnak befogadni bennünket. Felajánlom az öröknek, ha nincs hely, mi mennénk tovább, tudok Sopronban egy rendes szállodát. Megüt a korbácsával, de nem érdekel, halvány nevetés, némi jókedv a buszon, mindenki sorolja a szállodákat, ahová még mehetnénk, az ő dühös, rúgja, akit ér. Rúghatja már..mit számít már ezeknek a fizikai erőszak, mit számít már nekünk...csak feledteti a lelki erőszakot...talán még egymást is rugdosni fogjuk, hogy kibírjuk ezt az egészet, rúgjuk majd egymást, hogy elviselhessük, betyármód be van rendezve ez a világ, én mondom, betyármód be van rendezve! Én vagyok az utolsó, engem felvisznek egy zsúfolt terembe, lárma fogad-Montenuovo herceg, Dietz Károly, Erődy-Harrach Tihamér, Popovics, görögkeleti pap...és Egyed Zoltán...Egyed úr, a színházi kritikus...a

többiek mind nagy ovációval fogadnak, faggatnak, mi van Pesten, de Egyed Zoltán elbújik, csak a vállal felett, mogorván néz rám, attól fél, most elégtételt vehetnék az írásai miatt...kit érdekel... Jeszenszky Sándor végre megmondja nekem, mért kerültem ide! Hiszen ezek mindent tudnak! A fegyház a legjobb táviróhivatal...azt mondja, nem csak a feleségem származása, pedig én azon voltam csak. Azt mondja, én Veszprémben egy társaságban azt találtam mondani: Bár itt lennének már az oroszok! Elámultam. Jeszenszky! Ezt itt, Sopronkőhidán tudja! Hogy miért hoztak be! Miért tartóztattak le! Megkérdezem tőlük, a feleségem hol lehet. Azt mondja erre Czikány-Zichy Móric báró, hogy ő hallotta, a feleségem az anyjával bújkál valahol, de nem sikerült elfogniuk, és most már nem is fogják el, eljönnek Pestről a németek, vonulnak vissza! Alig akarnak lefeküdni, érdeklődnek, beszélgetnek. Egyed Zoltán csak ül a sarokban, mogorva, felém se néz. De éjszaka felébredt. Rólad álmodtam akkor, mint mindig, Olga, Egyed Zoli felébresztett, leült mellém, nem nézett az arcomba, csak zavartan kérdezte, nem hoztam-e valamit magammal, tablettát, ami megoldhatná az ő székelési problémáit. Mert már hetek óta nem tud kijárni, és fél, hogy rosszul lesz, megpuffad, meghal. Van nálam gyógyszer, elhozhattam a házamból egy keveset mindenből, adok hát neki. Egyed rám sem néz, átveszi, morog valamit. majd elmegy, visszaalszom újra. Kis idő múlva ismét ott van, suttogva ébreszt fel, kezében papír. Látom az arcán, jót tettek a tabletták. Egyed Zoli suttog, olvas fel a papírról, abszurd, képtelen ez az egész, de hallgatom őt:”Nincs az a “móriczsigai” Kerek Ferkó és nincs az a bihari, vagy nyírségi, fiatal tiszteletbeli szolgabíró, akinek hetyke és angyali, bricseszes, sárgacsizmás “reitpecsnis” férfi-szekszepilje vetekedni tudna ennek a mosolygó, karakán, ruganyos és renitens Jávor Palinak a kedvességével, hatszáz fogú mosolyával, úri, magyar, lobbanékony és megejtő, huszártisztes és négylovas sandlaufert hajtó, sárga szarvasbőrkesztyűs, ostopattintó, félrecsapott kalapú, villogó szemű-és mind e tulajdonságok mellett mégis oly kisfiús bájával. Jávor Pali a mi gyerekünk..” Abbahagyja, rám néz. Itt ül, éjjel van, hivatkozik a

szekszepilemre, ezért megijedek. De látom rajta, most őszinte. “Ezt írtam rólad, kérlek még Pesten. Biztosan nem olvastad.” Nem olvastam. Miután felpofoztam egyszer a tisztiklubban, nem olvastam őt. Nem hittem volna, hogy szeret engem. Megölel, és megkönnyebbülten visszamegy az ágyára.

És kezdődnek a sopronkőhidai napok, hónapok.

Nem, zúgolódom a sorsom miatt! Tudom, miért történik! Érzem, hogy ennek így kell lennie! Annyi hőst játszottam már életemben, miért ne lehetnék egyszer valódi hős? Engednek sétálni..a kórház háta mögött van egy csöppnyi kert, délelőtt, délután egy órát sétálhatunk benne szobánként. Innen figyeljük a nehéz angolszász gépek zúgását, itt bújunk össze, mint juhnyáj, mint rekkenő napban a pusztában ácsorgó egyetlen lombos fa alatt, mikor Sopront agyonbombázzák. Ez a kert ment meg valamennyiünket. Itt gondolok rá, hogy leveleket írok neked. Hogy hová küldjem, kihez, és megkapod-e... Közöttünk frontvonalak, nyomor, fájdalom, füstölgő romok..és én levelet küldenék, postán! De írnom kell neked! Társaim kártyáznak, vitatkoznak, veszekszenek körülöttem. Egyed Zoli esténként felolvassa nekem jó kritikáit...képzeld, itt írt egy jó kritikát Karádyról is...nagyon oda lehet szegény...nézem őket, és valami nagy közöny uralkodik el rajtam.Irnom kell neked, csak neked, hogy így kössem össze magamat azzal az életemmel, amelyik elmúlt, elsüllyedt.

Közeledik a karácsony. Éjjel ülök az ágynak nevezett rugóhalmazon, a teremben ezüstpiszkos fények, magasról, az ablakon át valami tétova derengés. Reszkető, mosdatlan testek hevernek mindenfelé, összetartozók. Honnan kerültem ide, miféle poklokat kell megismernem végre, hogy levezekelve mindent újra a fényre juthassak? Éjjel van. Felettünk repülőgépek zúgnak, bennem elszorul a lélek, mikor jön már el az idő, hogy az emberek és nemzetek megbékéljenek egymással? Ma kiszámítottam, hogy az ajtóm előtti folyosó hetven lépés,

megjártam vagy harmincszor, és mindig téged ismételtgettelek. Milyen ruhában emlékszem rád? Milyen a parfümöd illata? Legjobban a kékpettyes ruhádra emlékszem, az a ruhád is eszembe jutott, amiben Tiszakertvárosban, a házunk lépcsőjén a fehér cipőmet tisztítottad..Milyen rég volt. Aludj hát jól, és gondoldj rám erősen, a gondolataink a végtelenben találkoznak egymással. Megölelik és megcsókolják egymást.

Karácsony van.

Karácsony? Nem. Huszonnegyedik van, reggel, de ez nem karácsony. Ez nem, lehet karácsony, mert akkor nincs Isten, ha ez a karácsony, akkor senki sem fekszik abban a jászolban, akkor megfeketedett csontok fekszenek csak abban a bölcsőben, akkor az átkozott háromkirályok átkot és rontást hoznak a hajlékba, ha ez a karácsony, mert ez nem karácsony. Huszonnegyedik. Fél óra múlva végzik ki Bajcsy Zsilinszky Endrét. Ezért mondom, ma nem lehet karácsony. Ezek tévedtek. Nem tudják, minek az ünnepe van most. Karácsonynak nevezett nap reggelén akasztják Bajcsy Zsilinszky Endrét. Találkoztam vele egyszer. Nem evilági ember az. Semmi büntetés nem érdekli. Kiverték a fogait, láttam, ahogy kivert fogakkal mosta fel a követ, olykor arcra esett, szájából dőlt a vér. És értelmetlenül! Mindenki tudja már, a németek elvesztették a háborút, percek kérdése, hogy ideérnek az oroszok és az amerikaiak, és itt egy ember mossa a követ, saját vérével mossa a követ...de hős..nem nyafog, nem kér. Hősies magatartása bennünket is megkeményít. Amikor közölték vele, még futotta erejéből egy szónoki mondatra, ki tudja, melyik régi hősrre gondolt akkor, olyan mondatra, amit én a színpadon mondok ki, aminek nálam a színpadon van hitele-minő kevés hitel ez!- de ez az ember azt mondja: “Isten mindent hall és mindent lát, éljen Magyarország!” Ezért engem a Nemzeti színpadán kifütyülnének...persze nem arra az előadásra gondolok, amit Kiss Ferenc organizál a “Testvéreknek”, hanem igazi előadásra...kifütyülnének ilyen

patetikus sorért, megmosolyognának, itt beleizzadtunk. Ezek voltak az utolsó szavai. Mindenképpen ki akarták végezni, és mindenképpen ma. Nem volt kéznél hivatásos hóhér. Két foglár és egy artista...egy cirkuszi hasbeszélő végzett vele, huszonöt pengőért. Nem látni a kivégzőudvarra, de azt látjuk, ahogy elhaladnak előttünk. Középen a hasbeszélő...izgult, láttam rajta, de kellett neki a pénz, megcsinálta. Miért ne csinálta volna meg? Már csinált ilyet eddig is, elégedetlenkedik folyton, kevés a pénz, rosszul megy az üzlet. Két akasztás között tudományával szórakoztatja a foglárokat. Beszél a hasával. Közben öl. Artista. Nem kívánom, hogy ezeket a dolgokat megértsd, nem kívánom, nem kívánhatom, de ebbe a masinába belemondom, őrizze meg ez a mágneses valami amit átéltem...A karácsonyeste aztán már szép volt..szép volt, mert a kivégzéstől, és az egész abszurditástól úgy éreztük, hogy ami történik velünk, az nem valóságos. Transzcendens valami..mint maga Jézus születése...a hasbeszélő, ahogy végez az elítéltekkel semmivel sem absztraktabb, mint a megváltó születése. Így aztán mindenkinek volt valami emelkedettség a lelkében. Éreztük, hogy a reggeli kivégzett társunkért szól ez a karácsony, érezte ezt a veszprémi püspök is, aki szintén velünk van, Mindszenty József, furcsa ember, de csodaszép misét tartott...nem számítottunk rá. A közös asztalra tettük, mindenkinek, amije volt. Két cigaretta, egy darab kenyér, dohány, valami füstölt hús, kis száraz beigli, szóval az, amit erre a pogány útra becsomagoltak és elhoztak hazulról. Mindenkinek boldog karácsonyt kívántunk és elfogyasztottuk, amikor váratlanul meglátogatott minket Mindszenty. Hozott egy csöppnyi karácsonyfát, két-három égő gyertyával és almát, diót és karácsonyi tésztát...Ilyen hangulatban énekeltük el a "Mennyből az angyal"-t és a himnuszt. Mindszenty azonban nem ment el. Engem kért, mondanék valamit, mint színész erre a karácsonyra. És újra rád gondoltam...emlékeztem fura kis fintoraidra, amit a filmjeim vetítése után vágtaal felém, ha gyenge volt a mű, emlékszem kemény szavaidra Karády felé, kérdező szemedre, ha vele forgattam, és későn mentem haza, vagy nevetésedre, ha a rendező babájával kellett

játszanom, és aki olyan tehetségtelen volt, hogy saját maga paródiája lett...erre emlékeztem, a nevetésedre, és az összeráncolt homlokodra, és arra is, egyszer bűjtál igazán hozzám, amikor éreztem, hogy büszke vagy rám..ez a Nemzetiben volt, emlékszel? A Peer Gyntben....isteni Gobbi Hildával, ugye, rá nem is féltékenykedtél, pedig...mindegy, nem volt rá okod akkor sem, semmikor sem. És te ezt tudtad. A Peer Gynt. Amiről ez az Egyed Zoltán, aki most hálásan mosolyog, és naponta többször kéretődzik ki az öröktől, ez olyan rosszat írt, hogy napokig betege voltam....szóval ez jutott eszembe, az arcod, és az ölelése, mondom Mindszenty püspök úrnak, a Peer Gyntből, ha lehet... Egyed Zoltánra néztem, aki rémülten nézett körbe, nem volt hová menekülnie, a többiek letérdeltek, mintha most valami ima következne, összekulcsolták a kezüket, és várakozón néztek rám.

“Ne mondjunk mást ma csevegve

csak játékos szavakat,

feledjük, ami csúnya lenne,

ami fáj s csak bánatot ad...

Víz kell, hozok én pohárban

Nyújtozz! Rövid a nyoszolyád,

de nini:ez az én gyerek-ágyam!

Ebben hált Peer, a pulyád,

Emlékszel: ide telepedtél

ágyvégre, ha jött a sötét,

takaróval melegítettél

és mondtad a dalt s a mesét.

S egy játékra, csodajóra

gondolsz-e még, ugye igen?

Emlékszek a nagyszerű lóra?

Gyi! Nyugatra hold palotája

keleten a Nap vára felé

a Soria-Moria várba
robogunk völgyön-hegyen,
kamaránkban pálca várta,
hogy ostorod legyen.
Gyeplőt eleresztve, vígan,
de sűrűn hátratekintve:
Nem fázol-e, drága fiam?
Vénség, áldjon meg az Isten,
jó lelked volt, tudom én...
Jajgatsz?
Nyújtózz ki..Húzd fel a takaród jól,
ágyvégre telepszem, ide,
s a daltól és meseszótól
rövidüljön az est ideje.
A Soria-Moira várba
a király lakomára vonul
Te feküdj csak a szánon, a csendben,
odaviszlek a hó mezején...
Száncsengő, szánon ülünk.
Most fjord-jegen át repülünk
A hegy taraján zúgatja a szél a fenyőket,
ülj csendesen, édesanyám.
A vár ezer ablaka fénylik.
Hallod? zene? Szent Péter jön kapujából
s int, jöjj be!
Köszön. Áll
s mézízű drága borából
tisztelve, hajolva kínál.
Tetéz vele nagy edényt,

s jön a néhai tiszteletesné,
s ad kávé, jó süteményt.
Gyí, Grane lovam, fel a hegyre!
Gyül a nép, lesz látnivaló,
a kapuhoz csődülnek egyre,
jön Peer és Aase anyó!
Mit akarsz, Szent Péter? Mit? He?
Az anyámnak utat nem adsz?
Járhatsz sokat itt, amíg te
ily jó lélekre akadsz.
Magamért szót tenni mit érne?
Kaputól térülhet a szán.
Ha beengedsz, köszönet érte,
ha nem engedsz, nincs harag ám.
Mesén koptattam a számat
amilyet ördög sem papol,
vén tyúknak szidtam anyámat,
mert csak kotyog és karicsol...
De itt tisztelve fogadják
jó bánást érdemel ő.
Jobb lélek ide manapság
a falukból egy se jó...
De ni! Az Úristen személye!
Szent Péter uram, hohó!
Mit akar kapusom szeszélye?
Szabadon jöhet Aase anyó!
Ugye-e nem tévedtem ebben?
Ez más tánc, ezt szeretem!
Anyám, tört fény a szemedben

nem vagy az eszméleteden?
 Némán ne meredj rám, ne!
 Szólj, én vagyok itt, a fiad!
 Pihend magad ki, te Grane
 megtettük már az utat.
 Köszönöm a gondot, a könnyet,
 a vesszőt és a szidást!-
 De most anyám, te köszönd meg
 az ideröpítő utazást.

Abbahagyja, csönd, néz maga elé, körbejárja a szerkezetet, ami világít, és zizeg továbbra is, összeszedi magát, ismét a gép elé áll.

JÁVOR

Ma egy kissé felengedett rossz hangulatom. Elkezdett pihézni a hó, ez egy kis enyhülést hozott. Vastag, barna, téli sár helyett fehér kezdett lenni minden. Megbocsátást hoz ez a fehér szín, minden fehér szín megbocsátást hoz. és a halált. Fehér halálröpülők. A hóésésben nagyriadó, légiriadó. Vasmadarak az égen. Fehérek azok is. Fehérlenek, mint a galambok és mégis a halált hordják szerteséjjel. Ebéd után lementem sétálni, hogy egy kicsit havas legyek. Beleültem a hóba. Figyelj, megmutatom hogyan. Így. Így ültem a hóban. Légiriadó volt ismét, de most gyors, gyorsan odaértek a bombázók, engem kint hagytak, az őr ugyan be akart vinni, de egy gépágyútűz zúdult a kis udvarra, és az őr visszafordult, lement a pincébe. Megdöglöm úgyis, gondolhatta. Ültem, arcom a hóban, fent a halálos gép, szórja rám a szikrákat, úgy látszik, észrevett onnan föntről, és most azzal szórakozik, eltalál-e. Nem talál el. Fröcsög a hó körülöttem a golyónyomokon, de mosolygok. van nekem Olgám! Engem nem talál el a golyó, engem nem találhat el, mert van nekem otthon egy Olgám, igaz! Ha van...Van egyáltalán?!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!Éltek még egyáltalán.

Megnyugszom. Éltek. Vagytok. Hiszen ha nem lennétek, eltalálna az egyik golyó. De nem talál el. Már megölhettek volna. Megkaphattam volna a tífuszt, bármit, ami ebben a börtönben nem ritka esemény. Agyonüthetett volna Egyed Zoli, a kritikus a művészet védelméből kiindulva, amikor karácsony éjen szavaltam Peert. De nem tette. Tehát éltek. Nem úgy, mint az a szerencsétlen, fiatal, zaklatott életű, csak önmagával, semmi mással nem törődő, szeretni való Odessalchi Miklós. Herceg volt. Fiatal herceg. nem úgy, mint én a színpadon. Igazi herceg. Itt igazi hercegeket ölnek. Színpad ez is. A hasbeszélő hóhér folyton elront valamit, felakasztják a szerencsétlent, leveszik, de még dobog a szíve. Ilyenkor fut a fogház orvosa, és felteszik még egyszer. Addig rángatják a kötéllel, míg meg nem állítják azt a kis, elkényeztetett hercegi szívet. Szerettem ezt a Miklóst, folyton terveket szövögetett a szökésről, hős akart lenni. Az lett. Azt mondják, eljátszotta a hős arisztokratát is, de csak a bitóig. Ott rájött, huszonhat évesen, hercegeként van vesztenivalója...az élete..az a fiatal élete...és kitepte magát, azt mondják a hóhér, az örök közül, nekiment a falnak, elkapták, üvöltött, őrjöngött, sírt...

Ölni akarok.

Sokszor ölni akarok. Csak ne volna az a kis udvar, ne volna a kőfal. Olykor egy-egy rab, a vaskerítésen kívül ránk köszön. Talán irigykedünk is. Ők ott rabok kint. Ők szabadabbak, ők köztörvényesek, általában tizenöt évvel. Ők szabadabban mászkálhatnak ott kint, ők csak öltek, loptak, raboltak. Mi azonban nem tudjuk, mit tettünk, mi a kiszámíthatatlan idővel küzdünk. És egy, ami feltűnt nekem: bár állandóan együtt vagyunk, köszönünk egymásnak naponta többször is, ahányszor találkozunk, vagy egymás elé kerülünk, és udvariasan megkérdezzük:”Hogy vagy? Hallottál valami újat? Elvisznek innen minket kifelé?Mi van szerencsétlen országunkkal, tudsz valamit?” Aztán udvarias válasz, megyünk tovább a folyosón, vagy a kis udvaron, megint találkozunk, megint kérdezzük.

Egyed Zoli egyre rosszabbul van. Valami megtámadta belül. Orvosra lenne szüksége, a börtönfelcser ugyan megnézte már, nem mondott semmit. Ettől még idegesebb lett Zoli. Tőlem kérdezgeti, mi a baja. Nem tudom. De az tény, hogy felpuffadt, már a gyógyszereim sem használnak neki, igaz, el is fogytak, csak nő, dagad, ezt nem írhatjuk a hathetes penészes kenyér és a bűdös katonai konzervek javára, ez valami más. Nem hittem volna, hogy egyszer Egyed Zoli egészségi állapotáért fogok aggódni. Ez a háború. "Zoli" így mondom már, látod, kedves, te, aki aggódtál, és könnyöregtél, fogjam vissza magam, nem kell mindig ököllel ütni a kritikusra, valahányszor elém kerül, most büszke lennél rá. Vízet hozok neki, ha engedik, ha lázas, mert gyakran az, bebugyolálom, felkapom, és közénk ültetem a rossz asztalhoz. A mesedélutánokhoz. Mert mostanában mesedélutánokat rendezünk, Jeszenszky Sándor négy napig a régi Pestről beszél. és együtt jártuk a régi utcákat és tereket, várva, jönnének szembe azok, akiket szeretünk. Odescalchi Miklós is mesélt, hiába végezték ki. Ugy vettük tudomásul, hogy köztünk van, hogy él. Én meséltem helyette, utánozva vékony hangját, hiszen színész vagyok, színész vagyok, életben tarthatom azokat is, akiket kivégeztek közülünk "kedveseim, látják a fehér kalapos hölgyeket a Vársétányon, hát fogadjunk, urak, hogy a háromtól kettőtől ptagtame-t kérek, kérlek...hercegi rangomra mondom nektek, urak, kettő megadja nekem, fogadunk?" Fogadunk vele, ő kecses alakjával odabilleg a hölgyekhez, azok riadtan-kedvesen néznek vissza rá, lebbsenek a fehér kesztyűk, a fiatal hölgyillat átlibeg a sétány felett, a herceg megszédül tőle, lám el is sírja magát, a hölgyek koszorúba fogják, aggódva kérdezgetik, mi baja. 'A szépség' A szépség!!' Kiáltja a kis herceg, kiáltja, nézi a hölgyeket, és zokog, a hölgyek szemébe apró könnygránit szalad, egymásra néznek, a herceg sír, mi nevetünk nagyokat a kőkorlátok mögött, a herceg kikacsint ránk, istenem, milyen fiatal és szép, milyen fiatal voltam én is, amikor megismertelek, Olga, és most itt rohadok a magas kőfal tövében, percekre látom a napot, de ez nem elég,

hogy méltóképp felidézzelek, dögöltem volna meg, mint a fiatal herceg, nekiszaladtam volna én is a kőnek, a hasbeszélő ügyetlenül megrántotta volna a kötelet, már Nálad lennék, már az égiek között lennék, már onnan hívnálak-várnálak felé, hogy dögölnék meg már végre, hogy egyszer dögöljek meg, unom-utálom a testszagukat éjjel, a bőfögésüket, a bűzt, a motyogásukat álmaikban, az ágyon keringőző poloskákat, a tetveket, a több hónapos szakállamat, ami kisebzi az arcom, a nyakam bőrét, véresre karmolom minden reggel, utálom Zoli nyavalygását: daganatod van, te állat, daganatod van a gyomrodban, a beledben, vagy valahol, miért akarsz még élni, miért nyafogsz nekem? Kinek nincs itt daganata, aki ebben az országban élt, mi?! Kinek nincs?! Mindenkinek van, nekem is, mindannyiunknak. Így, a daganatos pofánkkal nézzük gyűlölködve a magyar őrt, aki a német talpát nyalja, pedig már veszve minden, ugyanaz a daganat néz vissza bennünk, mindegyikünkben!!! És Pestről mesélünk? Hol van az a Pest? Létezik egyáltalán? Belekarmol, belevág a szívünkbe csak, áltatjuk itt magunkat, és úgy teszünk, mintha nem hallanánk az ágyán a fájdalomtól üvöltő Hohenlohe herceget, aki nagyon beteg, nem bírja a fogságot, kínlódik, a feleségét pár nappal előbb szabadon engedték, aggódik három fiáért és leányáért, akiket Felsőgallán hagyott a birtokon....Vigyáz rátok eléggé a jóisten? Anyám imádkozik értem?! Mennyi gondolatom ölel át most benneteket!!!!

/Jávort elragadta az indulat, a földre esik, csak a gépet hallani és látni. Aztán lassan ismét összeszedi magát, felemelkedik/

Ezt a részt majd kivágjuk. Ezt nem láthatod.

/Mosolyogni próbál, sikerül is neki, újra a gép elé áll./

Új vendégek érkeznek, nem hiszünk a szemünknek, kitódulunk a folyosóra a gyereksírásra. Veres vezérezredes fiának a feleségét hozták el Balatonfüredről, két aranyos csöppséggel, az egyik húszhónapos, a másik hathónapos...az örök sem igen tudják, mit tegyenek vele, az asszony szeme...mint Karádyé...mi örülünk, ő sír, mi örülünk, mert gyereksírást hallunk, mert tele lesz a folyosó pelenkákkal, új hangok, nem hiszed el, milyen izgalmas, Veresné látja örömünket, most már ő is mosolyog, felejtí bánatát, hogy behozták ide ezzel a két csöppséggel, és a kisebbiket megszoztatja. Döbbsenten állunk mind, az illedelmesebbje elfordul, de én nem, nem lehet elég szeretettel nézni ezt a természetből születő csodát, ezt az intimitást, és én nem akartam részt venni egy ilyen misében, egy ilyen áldozatban, mennyit mondtam neked, majd később, majd később...ide kellett jönnöm, még tán meg is érdemeltem, már emiatt is megérdemeltem. Veresné észreveszi rajongásomat, szemrehányóan néz rám, elfordulok, sírok. Sírok és sírok.

Kiütéses tífusz miatt karantenben vagyunk. Se kimenni, se bejönni sem szabad. Aggódva, ijedten figyeljük egymást. Egyed Zoli állandóan körmöl valamit, és izzad a fájdalomtól, de körmöl lelkesen, miféle kritikát írhat ez most, miféle istenekről ír tárcákat, beszámolót? Van egy naptárunk is, a két ablak között lóg, amolyan....öröknaptár....elgyötört tavaszi olajnyomat díszíti, a számok, a hónapok és a napok szépen kartonra rajzolva...az egyik szomorú beteg rab munkája..a szobákat,a folyosókat kimeszelték és a tífusz-zárlat megszüntetését rendelték el, az egész házat fertőtlenítik, rettenetes a bűz, a tisztogatást partizánok végzik, csupa horvát fiatalember...amúgy is nagy a sietség, a háború közeledik, úgy hírlík, minket visznek Németországba...

Megérkezett Barcsay alezredes. A pesti kíméletlenséggel dolgozik, új rendet vezet be, szigorít, reformál, mindenki retteg tőle. Közölte Veresnével, hogy kell a szoba, ezért a gyerekeket beviszik Sopronba kórházba, nem kellenek itt.

Veresné leköpte Barcsayt, aki bezárkózott Veresnével a szobába, kint állt az ör, mi is oda gyülekeztünk. Sikitozást hallottunk bentről, aztán nyílt az ajtó, Barcsay elégedett vigyorral a pofáján kijött, ránknézett...most, hogy mesélem neked, most azt is látom, mit láthatott ez a Barcsay rajtunk...ott álltunk koszos, sovány, szakállas rémek egy tucatnyian a folyosón a gyenge megvilágításban, utálattal nézve őt...hát nagyon szánalmas látvány lehetett, nem csoda, el is nevette magát, ahogy végignézett rajtunk. Én bepillantottam kintről a szobába...a sarokban ült Veresné megszaggatott ruhában, csak az a félelmetes szeme süttött ki a sarokból...mit művelt vele ez az állat?

Éjjel Veresné megfojtotta mindkét gyermekét. A durva és koszos párnával Veresné, vezérezredes felesége, csak hogy ne vihessék el tőle a gyermekeket, megfojtotta őket. Majd megmosta mindkettőt, szépen, tisztán egymás mellé fektette őket, lerakta az ajtó elé, maga visszaült a sarokban, és így ült egész éjszaka. Reggel az ör talált rá, kiáltozására mi is kisiettünk. Már akkor Veresné is halott volt. Úgy, ahogy ült a sarokban.

/Hosszan néz maga elé./

Amúgy sem bírták volna ki azt az utat, ami ránk várt. Németországba. A csöppségek nem bírták volna ki. Azok nem. Nem tudtam megosztani az iszonyt már Egyed Zolival sem, mert nem lehetett vele semmiről beszélni, csak körmölt és körmölt. Megmozdulni már nem tudott, úgy fel volt puffadva, iszonyatos fájdalmai lehettek, de dolgozott. A jóisten országának kritikáját írhatja ez? Vagy most minden rossz kritikáját jóra változtatja, hogy tisztán kerülhessen Szent Péter elé? És eljött a nagy pillanat. Odaadta nekem. "Feltaláltam valamit." Mondta, és mosolyogva nézett rám...épp a tálat vettem ki alóla, már régóta nem járhatott szüregsre, én ápoltam, én hordtam ki alóla a tálat..."Mi a fenét, Zoli?"

“Olyan, mint a mozigép. De otthonra jó. És nem filmmel működik. Felvesz mindent, de nem celluloidra. Mágneses ez, azért ilyen kicsi...figyeld...” Lázás volt már, de nagy erővel beszélt, mutatta a találmányát, és megígértette velem, hogy ha én hazaérek, beviszem a hivatalba, és konstellálom a nevére. A lírás, hogy kell összerakni. Valamit hagynom kell magam után, mondta, megérted? Megértettem. Éjjel már csak üvöltöni tudott, az őr sem bírta elviselni, kivitték az egészségügyi szobába. Nem jött velünk tovább. Ott maradt. És hazahozták aztán Pestre, itt halt meg. Én már nem találkozhattam vele, tudod, pedig szerettem volna...

A verebek hordják a tavalyi száraz leveleket és a piszkos szalmaszálakat, hogy fészket megcsinálják. A galambok a fészker aljából hordják a meszes törmeléket a tojáshoz. A fészker alatt áll az a szörnyű lapos kocsi, ami a halottakat viszi ki. Az egyik oldalon az élet folytatását szemlélem-a másik oldalon a megsemmisült élet eltüntetéséhez szükséges furgont. Az idő változatlanul gyönyörű. Holnap virágvasárnap van, gyónni fogunk és áldozni. Sütött a nap, de én fáztam. Aludni akartam és rólad álmodni valami szépet. De álmomból felriadtam...felriadtam, hogy valami gond lehet..valami nem úgy van, mint régen...nem tudtam mi, de éreztem a változást...aztán észrevettem..

Kifehéredett a hajam...

SS katonák jönnek, kiadják a parancsot, indulás Linz felé. Reménykedtünk, hogy az oroszok beérnek minket a fronttal, és orosz hadifoglyok leszünk de kicsúsztunk a gyűrűből,és Barcsay vezényletével elindultunk Kőhidáról. Sopron után az úton katonák, németek, magyarok, az egyik elém áll, megszólít:

“Palikám, hová jutottál...?”

És most bocsáss meg nekem, drága Olga...ezt nem akartam elmondani, de ez a masina elbírja, ha már a lelkünk nem, igen, ezért kell ilyen gépszörnyeket

művelnünk magunknak, hogy elbírják, amit mi nem. Mert én megütöttem ezt a magyar katonát, aki sajnálni mert, aki szánakozni mert rajtam! Tapostam rajta, ütöttem, vertem, a többiek igyekeztek lefogni, odajött Barcsay, letaszított a földre és az arcomba rúgott..iszonyatos volt, és én egyre hallottam a pimasz magyar szavakat “Palikám, hová jutottál?”. Ketten vittek tovább, rájuk támaszkodva haladtunk. Harminckét kilométert tettem így meg kísérőim karjain, Kismartonban egy garázsban éjszakáztunk, a padló csupa víz és mocsok, az üres benzineshordókra fekvve aludtunk el. Hajnalban Barcsay rugással ébreszt: kimegyünk az állomásra, vonatra raknak bennünket. De hová? Meddig? Szemes Pita azt mondja: “Te, Pali, a németek úgy nyírják ki az embert, hogy ilyen vagónba rakják, aminek homok az alja, beissza a vért, és könnyen lehet takarítani” Úgy látszik, nem csak ő, hanem mások is hallottak erről, mert mindenkin látszik a felkészültség, mikor fog ez bekövetkezni. A vagón néma, csak állunk a homokon, az ajtó ránk van csukva. Lassan mindenkiből valami keresetlenség, önzetlenség, egyszerre észrevesszük...hogymi összetartozunk.

Szeretjük egymást!

Olyanok vagyunk, mintha saját nagyapáink lennénk. Mindenki kínlódik, vizet nem kapunk, le nem engednek, hogy a szükségletet elvégezzük. Evésről szó sincs. Némán nézünk magunk elé, várjuk, mi lesz. Az idő múlik, s akárcsak a primitív emberek és a gondtalanok, mi is elvesztettük az időszámítással kapcsolatainkat. Az idő végtelen, de olyan végtelen, hogy még a súlyát sem érezzük. Melkben hosszas könyörgés után megengedték, hogy az állomás végében megmosakodjunk. Barcsay részegen hevert valahol, nem szerzett róla tudomást. Milyen megkönnyebbülést adott az a csepp víz, a bőröm szinte önkívületben szívta magában a koszon keresztül...ahogymi túlestünk ezen a nagyszerű élvezeten, hirtelen eszünkbe jutott, hogy húsvét van: az emberi megbocsátás nagy ünnepe. Visszavittek a vagonba, és ott mi is felvettük a

lelkünk ünneplő ruháját és ha nem is külső formában, lélekben ünnepet tartottunk, amihez hozzásegített a melki székesegyház nagyharangja. Túláradó bongásával felemelt minket és éreztem, nem csak engem, hanem mindannyiunkat visz a hit, a megbocsátás ragyogó útjain. Harang talán még sosem hatott így, ilyen közvetlenül emberekre, mint ránk. Mellettünk német sebesültszállító vonat érkezett, Barcsay is visszajött, és kijelentette: enni nem tud nekünk adni, de akinek valami ennivalója van azt azonnal tegye a vagon elé egy pokrócra, mert azt szeretné, ha mindenkinek jutna valami ennivaló húsvétvasárnapján. Előkerültek a tartalékok, egy kis cukor, egy kis keksz, valami kétes katonai konzerv, pótkávé, csöpp szalonna, ami cserekereskedelem útján, rejtett utakon keresztül jutott a fogházba. Ezeket mind a vagon előtti pokrócra tettük, de a német vonatról leszállt egy tiszt, összehajtotta a pokrócot, és köszönés nélkül elvitte. A húsvéri ebédből nem lett semmi, csak a húsvét hangulata maradt meg. Barcsay állt, és nevetett rajtunk, de mi mosolyogtunk. Húsvét van. Feltámadás. Nem ölünk ilyenkor.

Reggel raport, mindenkit beosztanak munkára. Vannak favágók, trágyadomb-takarítók, van klozet-inspekciós, én utcaseprő vagyok. Barcsay üzen, vegyem le a kockás zakómat, vagy eltüzel vele együtt. Ebben a zakóban hurcoltak végig az úton, nem látszik már színe a kosztól, ez zavarja ennyire?! Ez? A söprűvel hadonászok felé..valaki fogja a kezem, és mondogatja, hogy hagyjam, így ölte meg ez a szemét Reisinger Ferit, Boért, Pollákot, Simon Palit, Beökönyi Lacit, elégette a ruhájukban őket, ahogy jön felénk az angolszáz hadsereg, egyre inkább érthető...lázás vagyok..de ások...ásom a pöcegödröt, amit Barcsay ásat velem, majd ráhordatja a fát,majd megint ásat egyet..ások a pöcegödröt, nem vagyok egyedül, többen ássuk, igaza van Dr. Dambecknek, nem hiába ástuk a gödröket, onnan fogjuk folytatni következő életünket...nem tudom, hogy kerülök a szalmazsákra, hány pöcegödröt ástunk ki, talán ötöt , hatot....Bajcsay egyikbe, ahogy ástam, másvalakivel dobáltatta be a földet, csupa föld lett a

szám, éreztem, ahogy süllyedek lefelé, ahogy dobálták rám a földet, meghalni kellene, most lehet, most itt van rá a hely és az idő. Gyenge vagyok ellenkezni..mi ez, mi van velem? Éjjel felriadok, csupa víz mindenem fojtogat valami, kevés itt a levegő, az is bűdös, a hold besüt az ablakon, olyan erős a hold fénye, mintha petróleumlámpát gyújtottak volna meg az égen..most nem szabad..ilyen holdfényben nem szabad feladni, mert felkerülök oda, hohó, Pali! Felkerülsz a holdra, ha most elhagyod magad, énekelj...énekelj valamit ezeknek itt, akik dobálják egyik oldalukról a másikra, énekelj valamit, holláréhó! Nincs valami ének? Nem lehet...aludjanak...előveszem a ceruzámat, pár sort akarok írni, hátha vigasztalója lesz valakinek, hátha valaki megtalálja. Jó istenem, segíts meg, ne hagyjál el engem, szeresd a te rossz fiadat ebben az örült küzdelemben, ami körülöttünk folyik és viharzik. Az a szörnyű múlt, ami mögöttünk van, írássék javamra és vedd el tőlem a keserű poharat, alázattal és fiúi szeretettel kérlek, hallgasd meg könyörgésem, ámen...a holdat nézem, ott van ő, árnyékot vet a hold felszínére, onnan néz rám árnyék-szemeivel szomorúan az Úr...nem tud lejönni onnan, mert harci gépek szelik az eget, harci golyók sebzik a lelket, hogyan jöhetne, hogyan...

Reggel tovább. Szemerklő eső, hódara, üti az arcomat, megyünk? Lázás vagyok, de megyek, nem látok semmit, igaz, néha körülöttünk szép tájak...

“Nincs hely! Nem tudjuk, hová elszállásolni magukat! De nem kell félniök, mert Barcsay csendőralazredes úr úgyis átadja önöket a Gestapo-nak, akik átviszik Braunau-ba az urakat és akkor már nem lesz gondjuk arra, hogy hol fognak aludni!”

“Ne mosolyogj, Pali” üvölt rám valaki”Nem érted, mi ez, nem tudod, mi ez?”

Hogyne tudnám. A halál. Füstben. Esik az eső, ülünk reggel tíztől a kis város kispiacterén. Késő este már, amikor átázva, didergő fogakkal, egymáshoz bújunk, mint a birkák, levisznek bennünket egy szénapajtába, ahol vaksötétben

összekuporodott mindenki úgy, ahogy tudott, és nyomban elaludtunk. Nem is nagyon érdekelt már, hogy mi lesz velünk. Az volt az érzésünk, hogy itt a vég. Nincs tovább.

Nincs tovább.

Aztán hajnalban nagy kiáltozások, én már nem látok semmit, csak hallok, de még hallok! Ráment volna a szememre...mi ez..megvakultam..arra gondoltam, nem látlak többé, Olga...tapogattam a pajtában, kivettem a hangokból, hogy nem Barcsay jött most vissza..ez nem ő, sőt, eltűnt, magyar katonák, ellenálló katonák találtak ránk, mindjárt itt vannak az amerikaiak, valaki fogja a kezem, filmekről mesél, meg, hogy szeret engem, művész úrnak szólít, de NEM LÁTOM Ő,NEM LÁTOM ŐT!!! Azt mondja, valami orvos, átvisz a kórházba, hogy megkíméljen az atrocitásoktól..nem akarok menni! Fogok valami gerendát és nem engedem el, hallom a többiek hangjait, beszélnek hozzám, beszélnek velem, de nem látom őket, nem hiszek annak, kit nem látok!!!!Nem, nem hiszek, nem hiszek, nem hiszek...látnom kell, ezt nem lehet, eljövök ide, és nem látok többé...most erős kezek fognak meg, rúgok, harapok, lázam egyre nőhet, azt érzem, elvisznek, hová visznek, hová...?!

Magamhoz térek, zaj van most is, de a párnám és huzatom jó szagú. Derengést látok, istenem, hát mégsem...a derengésen átüt egy arc, egy német katona arca, kiabál hozzám, nem, nem is kiabál, könnyörög...áhá, ez már az ítélszék...ez már itt könnyörög nekem bocsánatért...de nem, ennyit tudok németül, a ruhámért könnyörög, minek neki itt a mennyek országában az én ruhám? De legalább látok, egyre jobban látok, neki adom, intek, hogy valahol nyilván a fejem alatt, ahogy kórházban a katonáknak szokás...kiveszi, öltözni kezd, húzza föl az én ruhámat..veti le a német egyenruháját...valami kórházban vagyok, egyre világosabb a helyzet...a falon megpillantom a festett arcképedet, Olga...de az

arckép megmozdul, lejön a falról..nem is arckép az, hiszen egy lengyel fogoly, ordít, az is ordít velem, hogy menjek vele át, a másik szoba ablakából látni, jönnek az amerikai tankok...megfogja a kezem, kihúz az ágyból, hosszú női hálóing van rajtam, honnan vehették ezek, abban megyek át, egy tükör a másik szobában, meglátom benne magam, szakállal, fehér női hálóingben, rózsákkal hímezve megyek a lengyel után, aki fogja a kezem, húz..és valóban...a kórházzal szembeni réten vagy harminc harckocsi...jön a doktor, menjünk vissza, ahogy megyünk vissza, két hórihorgas amerikai katonába ütközöm, kérdeznének, amit tudok, angolul pötyögök neki, megkínálnak Camel-lel, tiszték lehetnek..rágyújtok, ők elsietnek...újabb német sebesülteket hoznak, egy orvos szalad hozzám, megkérdezi, segítenék-e neki a műtétnél, kevesen vannak, persze, hogyan segítenék, egy orvosi köpenyt dob hozzám, azt felhúzó, maszkot az arcomra, azt is, megyek utána, mint egy holdkóros..a német katona üvölt a fájdalomtól, repeszdarab ment be, egész a májáig, szinte a szívét is látni, ahogy mozog, ki van annak fordulva mindene, a doktor halkán, határozottan parancsolgat nekem, mit hozzak, mit melegítsek, mit adjak neki, megteszem...a katona a morfium hatására abbahagyja az ordibálást.

Látok. Már látok, ez biztos. És kezem véres, segíték megmenteni egy német katonát. Mert különben meghalna. Ez így van rendben.

A magyar orvos szól, menjek át a holmimért a főtéren levő raktárba, ott van mindenkié, válogassam ki. Odamegyek, ott már nagyban fosztogatják az ottmaradt bőröndöket, hátizsákokat-sajnos magyar asszonyok-nem kérdezem, kik, mik, rájuk ordítok és kiharancsolom őket a teremből, morogva, de jól megrakodva kisomfordálnak a rablott holmikkal. Furcsa látvány, ahogy a civil és tiszti batyuk össze-vissza vannak hányva, kifosztva, szinte jelképet látok benne: az összekeveredett, kifosztott, feldúlt Magyarországot...én is

megpróbálom összerakni, ami a motyómból maradt...összerakni...és felöltözni...hátha...most már meg lehet mosni az inget..a kabátot...

Az utcán megállít egy német asszonyka és egy kisgyerek. Ugyanolyan nyomorultak, mint én. Németül beszél hozzám, sokat. Keveset veszek ki belőle, hálás nekem, mert segítettem megmenteni a férjét a kórházban, a műtétnél...nem tud semmit adni, mert a gyerekeknek kell minden, de majd egyszer lesz valamije, és ad...megölelem, őt is, meg a gyereket is. Hagyja mind a kettő, Ölelem őket, állunk, forog velünk a tér.

Az amerikai rádió Hitler és Göbbels öngyilkosságát jelenti. Bámulom az amerikaiak felszereltségét, ruhájukat, mint az óramű, úgy működik minden és még sincs bennük trapp és keménység...kedvesek, gyerekesek. Ezeknek üzentünk háborút, ezek ellen akartunk háborút nyerni! Ház előtti autóban két amerikai katona ül, a lábuk a kocsi ajtaján, az egyik klarinétot fúj éktelen hamisan, a másik gyerekharmonikán nyekereg. A gyerekek körülállják őket, és énekelnek ehhez a furcsa muzsikához valami dalt...amikor befejezték az amerikaiak, megtapsolták a gyerekeket, a gyerekek megtapsolták őket, a kölcsönös udvariasság eredménye: a gyerekek csokoládét kapnak a katonáktól..azt is megfigyeltem, hogy az amerikaiak, mielőtt tovább indulnak a legkisebb papírdarabot is összeszedik. Az itt maradottak, ha nincsenek szolgálatban, folyton labdáznak. Egyik kezükre nagy kesztyűt húznak, a másik kezük szabad és gumilabdát dobálnak egymásnak mindig messzebből. Órákig csinálják. Utána nagyszerűeket esznek. Nem messze tőlem a konyhájuk, látcsővel tisztán kiveszem, mit kapnak. Levest, húst, mártást, különböző zöld körítést, tésztát, vagy csokoládéval vagy lekvárral leöntve, sajtot, kávé, aki akar gyümölcsöt, vagy tejet. Állandóan szól a rádió. Nagyon tudnak, de akarnak is nevetni...

Másnap íveket töltetnek ki velünk, ki hová akar menni...azonnal beírnám, hozzád, haza...de megállok az írásban...nem tudok rólad semmit.Ha most sikerül hazajutnom...és rájövök, hogy te már nem élsz...hogy téged is elvittek, és nem bírtad úgy mint én, vagy megvakultál, vagy ásattak vele, vagy bármi...nem, nem biztos, hogy haza kell menni...az amerikai tiszt csodálkozva néz rám...most jól alakul minden, most itt vagy az emlékeimben, itt vagy csonkítatlanul, szépen, abban a ruhádban, amiben a legutóbb láttalak, itt vagy nevetne, itt vagy bennem, hozzám bújva, mi lesz velem, ha hazaérve csalódnom kell, ha csak a híredet találom, halálodról, eltűntedről...

Óriási izgalom, korán felkeltenek, menjek az amerikai parancsnokság elé, egy magyar kocsi, Pestről jött úr, és velem akar beszélni. Ész nélkül rohanok, egy civil úr tart felém, bemutatkozás: Péter Gábor huszárfőhadnagy, a politikai osztály vezetője. Azzal kezdi, nem kell-e pénz, van e enivalóm, és írjak levelet, elviszi Pestre. Most erre utazott, megtudja, miféle emberek vannak erre, és megtudta, hogy itt vagyok...és elmondja...elmondja, hogy a feleségem él, hogy élsz Olga!!! De ők semmit sem tudtak rólam, merre vittek, hol járok...és hogy kilenc színház már játszik Budapesten, Major Tamás üdvözetét küldi, azt mondta, üdvözl, ha bárhol megtalál ez a Péter Gábor...És hogy meghalt szegény Zoli, hazavitték, meghalt, de azt mondta, hagyott nálam valamit az emberiségnek, ez igaz, első eset ez, mikor kritikus hagy valamit az emberiségre, nálam van, majd hazaviszem, egy találmány rajza, persze...rögtön, ott a kocsijában írok a feleségemnek, Major Tamásnak, extázisban vagyok az örömtől...de amikor azt mondja Péter Gábor, hogy szombat este már otthon leszek..olyan szívütést kapok a vágytól, hogy azt hiszem, ott halok meg...És Péter Gábor sofőrje egy csomagot nyoma kezembe, egy szép magyar kenyér és nagy darab szalonna van benne, a kenyéren a pék neve is rajta van, és tudom, ez a kenyér vasárnap még Pesten volt, ez is Péter Gábor ajándéka...ez egy jó ember ez a Péter Gábor, ez még jó szolgálja lesz hazájának, most úgy érzem, úgy gondolom...a kocsi elment, nézek utána. Majd átsétálok szédelegve az örömtől a

Schildturm-ba, a város öreg, 900 éves templomába, felmegyek a tornyába, hónom alatt a kenyér és a szalonna, fel a toronyba, és úgy érzem, ellátok Magyarorszáig. Olyan vastag gyertyák égnek ebben a templomban, mint a derekam. Van egy ezüst bölcső is, gyerekjáték nagyságú, benne egy viaszbaba: az a hit, hogy aki a bölcsőt megérinti és gyereket kíván, kívánsága teljesül. Két szentje is van a templomnak. Az oltár gyönyörű, világoskék, és arany, a legtisztább barokk-faragású. A freskók a XVII.század elejéről valók, érezni, hogy eredetileg valami nagy mester művei lehettek, de ahogy látom, és jól látom, valami kontár átfesthette és most siralom nézni.

Ennyi bandzsa angyalt életemben nem láttam!

Felnézek az égre, a kék felhőkre, melyek a kupola mellett Kelet felé vitorláznak. Csak a jó Isten segítsen és legyen velem, ahogy eddig is fogta a kezem!

Szólnak majd, ha indulni kell, addig is minden nap felmegyek a hegyi templomba, tervezgetek, készülgetek. És aggódom magam miatt, ha késésben leszek, ha nem indulunk időben, ha nem látlak időben, hamar, újra nem fogok látni, de most már nem a szememre megy a baj, hanem az agyamra, az elmémre, mindenemre. Ha nem tudom, mikor látlak, megbolondulok, egészen biztosan megbolondulok! Óvatosan tapogatom az üres templompadokat. Kimenni innen, a bandzsa angyalok közül, ebből a csöndből, mert megszüli bennem az elmebajt ez a csönd, ez a krisztusi közelség...most komolyan aggódom, ma hogy magamba nézek, csak tükröket látok magamban, éles szélű tükröket, véresre szurkálják belül az agyi falakat, minden tükörben más és más alak...ki innen, ki innen, sietni, bámulni az amerikaiak labdázást, bármit, bármit! Kirontok a templomból...

Jövök le, jövök sietve a hegyi templomból...s ahogy...az útkereszteződéshez érek, egy autót látok meg a szállásunk előtt...Valaki kiszáll az autóból. A feleségem az. Te voltál az, Olga.

/Csönd./

Rám bízta Egyed Zoli ezt a találmányt. Hogy kell összerakni, és miből. Hát most összeraktam neked, hogy mire visszaérsz a piacról, ahol talán már lehet kapni valamit, amivel meglephetsz egy igazi ebédre, hogy mire megjössz, lejátszhassam neked ezt az egészet...de baj van, Olga...erre most jöttem rá, ebben a pillanatban. Baj van. Egyed Zoli feltalált egy készüléket. Amivel felvehettem neked ezt az egészet. De valamit elfelejtett. Lejátszót nem talált fel hozzá. Látod, milyen ez az Egyed Zoli...ezt elfelejtette, a buta, vagy csak nem volt ideje rá...hát hiába mondtam rá eddig, amit neked tegnap este nem mondhattam, nem tudtam elmondani, és még a kocsiban sem Pestig, hiszen csak fogtam a kezedet, néztem ki az ablakon, hozzám bújtál, nem kérdeztél semmit, csak beszéltél, hol, merre bujkáltatok, és hogy most már piac is van, te magad, a cseléd nélkül csinálsz nekem igazi ebédet, Olga, meg a színház, ami vár, meg ilyenek...és én csak néztem kifelé, de tudtam tartani magam, nem győzött a gyengeség fölöttem, nem!

/Elhallgat, figyelmesen megnézi a gépet/

Az se baj, ha nincs lejátszó. Majd valaki azt is feltalálja. Még belemondom...ebbe belemondom a hiányzó részt...onnan, ahogy a templom felől jövet megláttalak, és te ott álltál...egy pillanat...erről kellett volna végig beszélnem. Erről a pillanatról. Erről már van mit mondanom. Ez már nem iszonyít téged, mint az előzőek. Ez már csak a tied.

/Elhelyezkedik megint a gép előtt/

Szóval...megláttam egy autót a szállás előtt....

/Csönd, nagyon szenved, nem találja a szavakat/

És kiszállt belőle egy asszony..a feleségem. Megismertem. Egy asszony. Olga az, megismertem.

/csönd, mint előbb/

És....én....

/Csönd. Keresi a szavakat/

Én...ahogy te ott...

/Csönd./

Én....

Nézd már...megvakultak bennem a szavak...figyelj...összeszedem magam...
most már itthon vagyok, boldogság van, szeretlek, nincs semmi baj,
Hollywoodba megyünk, Amerikába, gyönyörű élet, vége a háborúnak, vége
mindennek...figyelj...

*/Ismét elhelyezkedik a gép előtt. Mondaná, de nem tudja. Csak artikulál, mintha
beszélne, de hangot nem hallunk. És most rátör az egész év szenvedése. Néz a
gépbe, sírni kezd. De közben folyamatosan artikulál, mint aki nagyon tudja, amit*

mond,hittel, lelkesen. Majd lehajtja a fejét, egész testét rázza a néma zokogás. A gép lassan leáll, hallani, ahogy lassan abbahagyja működését.

És az éles lámpa fénye is egyre fogy. Amíg szépen, lassan, ki nem alszik./

-vége-